

Kristina PETRAUSKĖ

*Kožna Agnieška vyrą
per Gazietas ieško:
lietuviški pažinčių ir
vedybų skelbimai tarp
dviejų pasaulinių karų*

Reikšminiai žodžiai: *pažinčių skelbimai, spauda, socialiniai santykiai, Lietuva 1918–1940 m.*

Vartant tarpukario spaudą, akys nuolat kliūva už spalvotų ir grafiškų reklamų: radioaktyvi dantų pasta *Doramad*, sveikatą gerinančios cigaretės *Katrytė* ir bene populiariausias – *Kipro Petrausko muilas*. Šalia šių reklamų itin dažnai būdavo dedami asmeniniai smulkūs skelbimai apie parduodamus daiktus, ieškomą darbą, pasimetusį šuniuką ar norą susirasti žmoną. Būtent pastarieji – pažinčių ir vedybų – skelbimai patraukė dėmesį. Viena vertus, jie primena šiuolaikines internetinių pažinčių svetainių žinutes, kita vertus, pasikeitus vertybių ir prioritetų skalei, atrodo mažų mažiausiai keisti, o neretai – ir keliantys šypseną. Nors šie skelbimai gali pasirodyti ne pirminės svarbos šaltiniais Pirmosios Lietuvos Respublikos visuomenei pažinti, bet jie žadina smalsumą, o, anot Marko Blocho, patenkinti smalsumą – viena pagrindinių istoriko užduočių. Tad šiuo straipsniu siekiama išanalizuoti pažinčių ir vedybų skelbimus, pasirodžiusius lietuviškoje (taip pat ir Lietuvos tautinių mažumų bei Rytprūsių, Rygos ir JAV lietuvių) spaudoje tarp dviejų pasaulinių karų. Pirmiausia pristatomi ir analizuojami patys skelbimai, vėliau bandoma pažvelgti į tai, ką šie smulkūs šaltiniai pasakoja apie Lietuvos visuomenę. Svarbu atkreipti dėmesį, kad pažinčių ir vedybų skelbimai dar nebuvo sulaukę išsamaus Lietuvos istorikų dėmesio, tad istoriografijos, skirtos šiai temai, nėra. Vis dėlto derėtų paminėti E. Fukso dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą pasirodžiusį tritomį, kurio antroje dalyje *Papročių istorija: buržuazinis amžius*¹ trumpai pristatomas pažinčių ir vedybų skelbimų fenomenas.

¹ E. Fuksas, *Papročių istorija: buržuazinis amžius*, Vilnius, 1995 (pirmasis leidimas pasirodė 1911 m.).

Išties, prieš pradėdant gilintis į šių skelbimų raidą atrodytų, kad tai gana jaunas fenomenas, tačiau jau minėtosios *Papročių istorijos* autorius teigia, esą, pažinčių ir vedybų skelbimai plito jau XVIII a., o pirmieji atsirado dar XVII a. 3 dešimtmetyje². Anot E. Fukso pažinčių ir vedybų skelbimai buvusi europietiškosios kultūros dalis, paplitusi Europoje ir jos kultūros sklaidos zonose. Anot autoriaus, XIX a. šio pobūdžio skelbimų galima aptikti jau visuose civilizacijos paliestuose kraštuose³.

Siekiant patvirtinti E. Fukso teiginį, pažinčių ir vedybų skelbimų ieškota Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės erdvėje funkcionavusiuose senuosiuose laikraščiuose, bet nebuvo rasta. Tikriausiai jų neaptikta ne tik dėl to, kad šiame regione spausdinta periodika pasirodė pavėluotai, bet ir dėl šios spaudos adresato, juk, anot E. Fukso, tokio pobūdžio skelbimų poreikis dažniausiai kildavęs iš buržuazijos ir darbininkijos sluoksnių, o Lietuvoje jis buvęs pernelyg „plonas“⁴.

XIX a. lietuviškoje spaudoje, tiek leistoje Lietuvoje, tiek ir Rytprūsiuose, taip pat nepasisekė rasti pažinčių ir vedybų skelbimų, o carinės Rusijos rusiškoje spaudoje jau būdavo. XX a. 1 dešimtmetyje vienas kitas skelbimas pasirodė Mažosios Lietuvos ar Rygos lietuvių spaudoje, etninės Lietuvos teritorijoje pirmuosius šio tipo skelbimus imta spausdinti tik paskelbus šalies nepriklausomybę ir nurimus karo aidams.

Pažinčių ir vedybų skelbimai

Tarpukario Lietuvoje daugiausia reklamų, kaip ir skelbimų, buvo pateikiama leidiniams, leistiems laikinojoje sostinėje ir skirtiems šio miesto bei visos Lietuvos rinkai. Kadangi tokių leidinių būta išties nemažai, tyrimui pasirinktas reprezentatyvus leidinys – savaitraštis „Diena“: *nepriklausomas, pažangios, nepartinės minties laikraštis*⁵. Tiesa, pirmuosius mėnesius „Diena“ buvo leidžiama kaip dienraštis, vėliau pereita prie savaitraščio formato. Tai lėmė ir leidimo laikotarpis – 1929–1939 m. „Diena“ – vienas ilgiausiai ėjusių, neoficizinių leidinių, skirtų visos Lietuvos rinkai, kuriame pažinčių ir vedybų skelbimai sudarydavo nemenką dalį visų asmeninių žinučių. Skelbimai siekiant susipažinti ar sudaryti santuoką pasirodė jau trečiajame leidinio numeryje 1929 m. Pirmasis

² Ten pat, p. 200.

³ Ten pat.

⁴ E. Aleksandravičius, A. Kulakauskas, *Carų valdžioje: Lietuva XIX amžiuje*, Vilnius, 1996, p. 231.

⁵ *Diena: nepriklausomos, pažangios, nepartinės minties laikraštis*, Kaunas, 1929–1939 m.

pažinties skelbimas skambėjo taip: *Kaime jaunas dem[okratas]. Našlys, (vald. [ininkas]) su 5 m. vaiku, su jauna, dora ir sveika panele ar našle. Tikslas vedyboms*⁶.*

Pirmaisiais savitraščio leidimo metais pažinčių skelbimų būta nedaug, bet skaičius vis augo. Leidinio gyvavimo pradžioje šio pobūdžio žinutės dėtos tarp įvairaus tipo reklamų ir skelbimų paskutiniajame leidinio puslapyje, bet jų vis gausėjant, nuo 1931 m. buvo sukurta mišrių smulkių skelbimų skiltis – *Dienos Informacija*. Joje, be skelbimų susipažinti (kurie kartais buvo išskiriami į poskiltę *Norių susipažinti*), buvo ieškoma darbo, parduodamas ar nuomojamas nekiliojamasis turtas, siūlomos privačios korepetitorių paslaugos ar paprasčiausiai ieškoma, su kuo keistis pašto ženklais.

Vis dėlto pirmaisiais savitraščio leidimo metais pažinčių skelbimų pasirodydavo dar ne kiekviename numeryje, bet 1930 m. jų žymiai pagausėjo. Tipiški skelbimai atrodė taip: *18 metų mergina savaranki, turinti žemės vertės 3000 lt. Atsiliepkite vedyboms pridėdami foto ir pašto ženklą atsakymu*⁷, arba *Rimtas bliaivas vaikiną turįs valdišką tarnybą, nori susipažinti su turtingomis panelėmis vedybų tikslu*⁸. Reikia pažymėti, kad stebėtinai didelę skelbimų dalį sudarė ištisios trumpos ir lakoniškos žinutės: *Jaunas vaikiną nori vesti. Amžius nesvarbu*⁹ arba *Pensininkė nori ženytis. Rašyti Varniai. Pieninė*¹⁰, *Mergužėlės, rašykite – apsisėsim*¹¹. Tiesa, atsivertus kainoraštį, tampa aišku, kad teksto turinys ir ilgis priklausė ne nuo pateikėjų originalumo ar fantazijos stokos, o nuo kainos: pirmąjį leidimo mėnesį dešimties žodžių skelbimas buvo nemokamas, vėliau nemokėta tik už penkių žodžių skelbimą, už kiekvieną papildomą žodį ar paryškinimą tekdavo primokėti 10 centų.

Nors įkainavimo sistema leido „pirmauti“ itin lakoniškiems skelbimams, bet pasitaikydavo ir poetiškų, liudijančių, jog ir Lietuvoje gyventa romantikų. Verta paminėti, kad dauguma jų autorių buvo moterys. Šių „romantiškųjų“ skelbimų ypač pagausėjo 4 dešimtmečio II pusėje: *Žiaurų rudenį audrų blaškomas pūkelis, atskrisk ir paguosk ilgesiu varstomą krūtinę*¹², arba *LAISVAS dangaus debesėli pranešk pasauliui, jog esu viena. Kas atkeliaus pasipuošęs angelo rūbais, tas pasiliks su manimi*¹³.

Populiariausia pageidautina antrosios pusės savybė – atitiktį numatytą turto ceną. Itin dažnai prašyta pateikti fotografiją. Vyrų fotografijų prašydavo

⁶ Ten pat, 1929, balandžio 10, Nr. 3, p. 7.

* Straipsnyje citatų tekstas netaisytas.

⁷ Ten pat, 1939, sausio 1, Nr. 1, p. 8.

⁸ Ten pat.

⁹ Ten pat, 1929, balandžio 23, Nr. 14, p. 4.

¹⁰ Ten pat, 1930, spalio 19, Nr. 41, p. 7.

¹¹ Ten pat, 1934, balandžio 1, Nr. 13, p. 11.

¹² Ten pat, 1939, sausio 1, Nr. 1, p. 8.

¹³ Ten pat, 1935, sausio 6, Nr. 1, p. 9.

3 kartus dažniau nei moterys¹⁴; vėlgi numanu, kad moterims prašyti fotografijos buvo ir emancipacijos ženklas, kadangi dažniausiai tai darydavo turtingesnės arba turinčios aukštąjį išsilavinimą, pavyzdžiui: *Inteligentė našlė, vidutinio amž[iaus]. Be vaikė, rimta, gero būdo, gera šeiminkė, turinti apskr. mieste gražų namą su tvartais ir didelį sklypą vertės virš 20.000 lt. Ieško vedybų tikslu pensininko arba nejauno pasiturinčio pono, kuris turės ramų ir jaukų gyvenimą. Foto ir biografiją ir laiškus siųsti apmokėtus¹⁵, arba Panelė 27 m. blondinė, valdininkė, turinti dvarą 80 ha ieško inteligento bernuželio vedybų tikslu. Turtas nesvarbu. Foto būtina¹⁶.¹⁶ Įdomu pastebėti ir tai, kad turto cenzo dažniausiai reikalavdavo vyrai, tačiau šiuo atveju tai tikriausiai labiau buvo susiję su agrarinio krašto kultūra ir vis dar gaja kraičio tradicija¹⁷, o ne su *alfonsiškomis* vyro savybėmis, nors, žinoma, pasitaikydavo ir atvirų tokio pobūdžio skelbimų. Ypač populiariu buvo ieškoti žmonos, kuri finansiškai padėtų baigti studijas: *Vesiu tą, kuri suteks galimumo baigti aukštąjį mokslą*.¹⁸ Žinoma, tai buvo būdinga ne tik šiam leidiniui, tokių žinučių pasitaikydavo beveik visur, kur per skelbimus ieškota vyro ar žmonos: *Vesiu merginą, kuri atsinėsdama pasoga padės man baigti mokslą. Esu trečio kurso studentas, lietuvis, 24 m amžiaus*,¹⁹ – skelbta Telšiuose leistame „Žemaityje“. Taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad vyrai kone taip pat dažnai teigia ieškantys *savistovios panelės, turinčios tarnybą ar tarnystę* – taigi galima numanyti, jog nemažai ieškančiųjų tiesiog nebūtų galėję vieni išlaikyti norimos kurti šeimos.*

Įdomu ir tai, kad skelbimų pateikėjai gana dažnai nurodydavo pageidaujamas antrosios pusės profesijas. „Dienos“ skelbimų analizė rodo, jog vyrai dažniausiai ieškodavo siuvėjų, mokytojų ir gydytojų / stomatologų, populiaros buvo ir *savistovios* ūkininkaitės. Moterys labiausiai laukdavo laišku iš aukšto rango valdininkų, karininkų ir *biznierių*. Be specialybių kartais būdavo nurodomos ir pageidaujamos būsimosios antrosios pusės savybės, pavyzdžiui, *vegetaras ieško vegetarės*.²⁰ Pasitaikydavo ir originaliau save apibūdinančių asmenų: *higieniškai išsilaikęs, sutvėrė Dievas mane ir pats apsiverkė; fejn iš pažiūros, vyras su Hitlerio ūsiukais; 26 metų antifeministas*.

Kita pastebima banga šiame laikraštyje – *grupiniai* skelbimai: jais du draugai ar draugės kartu ieškodavo antrųjų pusių. Nors šių skelbimų gana reta, bet jų išskirtinumas vertė stabtelėti ir pabandyti suprasti, ar tai tikrai buvęs tik siekis sutaupyti keletą centų. Dažniausiai jie atrodydavo taip: **25 M. DVI rimtos**

¹⁴ Pavyzdžiui, 1933 m. 162 vyrų ir tik 49 moterų pateiktuose skelbimuose buvo reikalaujama pateikti nuotrauką.

¹⁵ *Diena...*, 1939, vasario 12, Nr. 7, p. 9.

¹⁶ Ten pat, 1939, birželio 11, Nr. 24, p. 9.

¹⁷ A. Vyšniauskaitė, *Lietuvių šeimos tradicijos*, Vilnius, 1967, p. 63.

¹⁸ *Diena...*, 1935, kovo 3, Nr. 12, p. 10.

¹⁹ *Žemaitis*, 1930, sausio 12, Nr. 2, p. 6.

²⁰ *Diena...*, 1939, vasario 26, Nr. 9, p. 9.

*ūkininkaitės susirašinės vedybų tikslu su vyresnio amžiaus rimtais jaunikaičiais.*²¹ Čia panašiau, kad draugės tiesiog norėjo kartu išgyventi piršlybas ir bendrai įvertinti būsimuosius kandidatus. Bet pasitaikydavo ir įdomesnių atmainų, kai žmonių kartu ieškodavo, pavyzdžiui, ir tėvas, ir sūnus: *Nasliui – rašytojui ir jo sūnui reikalingos žmonos – kompanionės.*²²

Svarbu pažymėti, kad Lietuvoje aptariamuoju laikotarpiu būta daugiau moterų negu vyrų, tačiau, 1923 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis, didžiausiuose Lietuvos miestuose – Kaune, Alytuje, Šiauliuose, Tauragėje, t. y. miestuose, iš kurių daugiausiai ir būdavo sulaukiama skelbimų, – gyveno daugiau vyrų.²³ Tai gali būti viena iš priežasčių, paaiškinančių gana didelę vyrų ir moterų skelbimų disproporciją – „Dienoje“ vyrai pateikdavo dukart daugiau skelbimų nei moterys. Žinoma, negalima pamiršti ir to, kad vis dar buvo priimta santykiuose iniciatyvą rodyti vyrams ir moterų skelbimai siekiant susipažinti galėjo žymėti visuomenei priimtinos moralės ribas.

Užbėgant už akių vertėtų pasakyti: nors pažinčių ir vedybų skelbimai tapo išties populiaria susipažinimo priemone ir kai kurie leidiniai, dažniausiai leisti Kaune, turėjo nuolatines skiltis, kituose dienraščiuose jų yra pasirodę vos porą kartų per visą leidimo istoriją, įsiterpusių tarp įvairaus plauko reklamų ir skelbimų.

Šiam pavyzdžiui iliustruoti puikiausiai tinka Vokietijos kariuomenės 1918 m. Kaune leisto laikraščio „Nauja gadynė“: *Vokiečių kareivių tarybos laikraštis skiriamas Lietuvai*²⁴ atvejis: *Nevedęs keleviis, ką tik iš Rusijos sugrįžęs, 33 m. amžiaus, sveikas ir teisingas nori apvesti su mergaite be puikybės. Užjaučiančių prašo rašyti laišką. Veidmainis negaus atsakymo. Antrašas: Šiaulių miestas (prieš bažnyčia), Laikraščių krautuvė Borneikos, paduoti Žemės tarnu*²⁵. Šis skelbimas dar kartą buvo paskelbtas 28 laikraščio numeryje ir daugiau šio tipo žinučių nebepasirodė. Antra vertus, laikraštis ėjo tik metus ir karo laikotarpiu ir beveik absoliučią dalį asmeninių skelbimų sudarė bandymai surasti dingusius artimuosius, gimines, šeimos narius, su kuriais per karą buvo prarasti kontaktai.

Didesnio pasisekimo pažinčių ir vedybų skelbimai sulaukdavo Lietuvos žurnaluose, ypač skirtuose populiariajai kultūrai, tad juose itin dažnai jiems būdavo skiriamos atskiros skiltys. Viena populiariesnių skilčių – *Norime susipažinti* buvo publikuojama žurnale „Kinas“: *ilustruotame kino-teatro-meno žurnale*, leistame Kaune 1934–1935 m. *Norime susipažinti* lyg ir teigė, kad skelbimų pobūdis gali būti įvairesnis ir laisvesnis. Ir išties, įvadiniame straipsnelyje redakcija pabrėžė: *Šio skyriaus uždavinys – dėti lengvo turinio, be jokių*

²¹ Ten pat, 1935, gegužės 26, Nr. 21, p. 10.

²² Ten pat, 1929, gruodžio 8, Nr. 47, p. 8.

²³ 1923 m. Lietuvos gyventojų surašymas. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2714>, žiūrėta 2013 m. spalio 2 d.

²⁴ *Nauja gadynė: Vokiečių kareivių tarybos laikraštis skiriamas Lietuvai*, Kaunas, 1918.

²⁵ Ten pat, Nr. 26, p. 4.

dažnai įtartinų užsiangažavimų, susipažinimo-susirašinėjimo skelbimus. Norime, kad mūsų skaitytojų šeima tarp savęs palaikytų glaudžius, tegul ir laiškų formoje, santykius. Nebaisu, jei šiame skyriuje tarp jaunuomenės užsimegztų, na, pvz. Flirtas. Tam ir jaunimas.²⁶ Be to, redakcija griežtai atmesdavo skelbimus *turtas nesvarbu, foto būtina* ir pan.²⁷ Tokią politiką puikiai patvirtina spausdinti skelbimai: *Literatas – žurnalistas, didelis kino mėgėjas, nuoširdaus būdo nori susirašinėti su poniomis ir panelėmis įvairiomis gyvenimiškomis temomis*²⁸ arba *Pasiutęs flirtas norėtų flirtuoti tik laiškais su poniomis ar panelėmis mėgstančiomis flirtą. Esu brunetas ir linksmas*²⁹. Skelbimo kaina šiame žurnale buvo panaši kaip ir kituose leidiniuose – vienas žodis kainavo 10 ct, o švenčių progomis skelbimus dėdavo nemokamai. Kai kurie žurnalai ir savaitraščiai turėjo visiškai nemokamus vedybinių skelbimų skiltis, pavyzdžiui, *Sekmadienio paštas*. Numanu, kad jie galėjo konkuruoti su kitais leidiniais, tačiau dėl taip ir neįgyto populiarumo ar trumpo leidimo laiko vedybinių skelbimų nebuvo skelbiama gausiai.

Be to, specializuotų skilčių būdavo ir jaunuomenei skirtuose žurnaluose. Pavyzdžiui, populiariame žurnale „Jaunųjų pasaulis“ (1930–1934 m.) skelbimai siekiant susipažinti ar sudaryti santuoką buvo dedami į skiltį *Jie nori vesti*, nors skiltis pasirodydavo ne kiekviename numeryje.

Žinoma, nestebina ir tai, kad gana nemažai pažinčių ir vedybų skelbimų pasitaikydavo studentų spaudoje, o jos būta išties nemenkos – 9 leidiniai³⁰. Vėlgi, pasirinktas reprezentatyvus laikraštis „Lietuvos studentas“, kurio jau pirmajame numeryje pasirodė keturi pažinčių ir vedybų skelbimai.³¹ Šio laikraščio skelbimai išsiskiria tuo, kad, kaip ir galima numanyti, buvo kiek laisvesnio pobūdžio ir dažniausiai siūlė draugystę, pavyzdžiui: *Akiniuotas humanitaras, mokąs rašyti mašinėle ir klasiškai fokstrota šokti, turįs į mėnesį apie 800 litų pajamų, nori susipažinti su linksmu, mėgstančia šampaną ir automobilį kolege. Laiškus su foto adresuoti į universitetą pažymint Bb*.

Viena originaliausių šio tipo skelbimų skiltis aptikta Telšiuose leistame savaitraštyje-žurnale „Žemaitis“, skirtam Šiaurės Lietuvos skaitytojams. Skiltis vadinosi *Žemaičių piršlys* ir pradėjo gyvuoti 1930 m. pradžioje, tačiau išradinga reklama pasirodė dar ankstyvesniame 1929 m. gruodžio 29 d. numeryje: *Paslaptis! Paslaptis! Paslaptis! Paslaptis! ? Bet netrukus ji nebus paslaptimi. **Dar tik viena savaitė laiko** ir bus aišku. Gavęs sekantį, t. y. 1930 m. 1 „Žemaičio“ numerį pirmiausia pažiūrėk į šią pačią vietą. Sužinosi tai, apie ką svajoti nesvajodavai, sapne nesapnuodavai. Jei esi jaunikaitis – iš džiaugsmo netversi, Jei esi*

²⁶ *Kinas: iliustruotas kino-teatro-meno žurnalas*, Kaunas, 1934, gruodžio 1, Nr. 1, p. 16.

²⁷ Ten pat.

²⁸ Ten pat, Nr. 2, p. 15.

²⁹ Ten pat.

³⁰ V. Urbonas, *Lietuvių periodinė spauda...*, p. 35.

³¹ *Lietuvos studentas: dvisavaitinis akademinis laikraštis*, 1930, rugsėjo 15, Nr. 1, p. 8.

mergelė – nušvis tavo veidelis, kaip ryte patekėjusi saulutė. Džiaugies ir linksminsies, net jei našlys ar našlė. Dargi seniems ta naujiena išlygins veido raukšles ir užries į viršų nudribusius ūsus. Bet kol kas šitai dar **paslaptis**!³² Taigi atsivertus kitą „Žemaičio“ numerį išties toje pačioje vietoje matyti: **Paslaptis – nebe paslaptis**, Sveiki gyvi gerbiamieji ir gerbiamosios! Skaitau sau garbe jums, gerbiamieji-sios, pranešti, kad aš visų pažįstamas Žemaičio Pirsšlys, suvedinęs daug jaunų ir laimingų porų, jaunoms mergelėms suradęs gražių jaunikačių, berneliams – turtinę, su gera pasoga merginų, o našlėms ir našliams sudaręs galimybių antrą kartą ištekti arba apsivesti nutariau savo veikimą praplėsti ir tuo tikslu išnuomavau visiems metams „Žemaityje“ šį kampelį. Čia dešiu skelbimus visų tų, kurie norės susipažinti su priešingos lyties asmeniu apsivedimo tikslu. Už tokį skelbimą imsiu tik 5 litus. Be to visiems, kurie skelbsis nemokamai teiksiu patarimų visais vedybos, pasogų ir pan. reikalais. O tai mat gerbiamieji ir gerbiamosios, jaunikačiai, merginos, o taip pat našliai ir našlės. Nuo šios dienos jūs jau nebeturite jokių rūpesčių. Visi jūs per mane – prityrusį ir seną žemaičių pirsšlį rasite savo laimę ir kiekvienas-a gausite tokią-kį, kokios-io tik pageidausite. Su gilia pagarba, **Žemaičių pirsšlys**.³³

Deja, skiltis neišsilaiškė nė žadėtųjų metų, skelbimai nutrūko 1930 m. kovo 16 d. (tiesa, šiame numeryje buvo publikuojama vien tik *Žemaičio Pirsšlio* paslaugų reklama), o viena iš racionaliausių priežasčių – didžiausia skelbimo kaina. Kita vertus, provincijoje šiems skelbimams nebuvo ir tokios paklausos, kaip tuometėje sostinėje Kaune.

Be abejo, smalsu, ar pažinčių ir vedybų skelbimų būta tautinių mažumų spaudoje. Svarbu paminėti, kad buvo peržvelgti tik stambiausi leidiniai. Štai lenkų leidžiama „Kauno diena“ („Dzień Kowieński“; 1921–1935 m.) turėjo smulkių skelbimų skiltį, bet skelbimų, skirtų susipažinti ar sudaryti santuoką, nebuvo. Vienas populiariausių ir ilgiausiai leistų žydų dienraščių Lietuvoje „Di jidiše štime“ (1919–1940 m.), atstovavęs sionistiniam judėjimui, atskiro smulkių skelbimo skyriaus neturėjo, tačiau skelbimų, siekiant sudaryti santuoką, pasitaikydavo, nors ir ne taip gausiai kaip lietuviškoje spaudoje. Skelbimų retorika nesisiskyrė, pavyzdžiui: *Vestuvės! Paslaugus ir išsilavinęs ieško žmonos nuo 18 iki 23 metų. Turtas nesvarbu*³⁴. Bet svarbu atkreipti dėmesį, kad žydų kilmės asmenys lygiai taip pat galėjo reaguoti ir dėti savo pažinčių ir vedybų skelbimus į didžiuosius Lietuvos dienraščius. Tai, mano nuomone, liudytų dažni prieraišai – *tautybė nesvarbu, žydams nesikreipti* arba *tik krikščionims*.

Rusų tautinės mažumos spauda buvo negausi, tad nemaža dalis rusų tautybės asmenų taip pat skelbdavosi lietuviškoje spaudoje: *Inteligentas, nebejaunas*

³² *Žemaitis*, 1929, gruodžio 29 – 1930, kovo 16, Nr. 52 (227), p. 6.

³³ Ten pat, 1930, sausio 5, Nr. 1, p. 3.

³⁴ . ידי אידישע שטימע, 1935 אפריל 19, 4 : העיראט! הילפער און, קוקן ווייב ביז 18 וז 23, באדן טוט גיט .

*pasiturintis stačiatikis, ieško tokio pat stovio našlės, gyvenašlės*³⁵. Pabrėžtina, kad skelbimai, kuriais būdavo ieškoma stačiatikių konfesiją išpažįstančių ar rusų tautybės asmenų, neretai buvo perspausdinami po keturis–penkis kartus iš eilės, o tai iš dalies gali rodyti jų nepopuliarumą.

Lietuvių „Piršliai“

Pirmosios Lietuvos Respublikos laikotarpiu pažinčių ir vedybų skelbimų populiarumą bei poreikį rodo ir 1933–1934 m. Kaune leistas specialus žurnalas, skirtas vestuviniams skelbimams (mėnesinis laikraštis) „Piršlys“ (redaktorius – Boleslovas Samavičius). Pirmajame „Piršlio“ numerio redaktoriaus laiške laikraščio būtinybė nusakyta kaip siekis atstoti miestuose išnykstančią piršlio pareigybę, o kadangi būtent piršlys vedęs prie gražaus šeimyninio gyvenimo, šis žurnalas sekąs vakarietišku valstybių pavyzdžiu ir piršlio pareigas atiduodąs į spaudos rankas³⁶. Žurnalo kaina buvo 20 ct, prenumerata metams kainavo 3 Lt.; Estijoje ir Latvijoje skelbimas kainavo 60 ct, prenumerata – 4 Lt. Taigi žurnalas nebuvo vienas brangesnių, skelbimų taip pat buvo nemažai: jau pirmajame numeryje antrosios pusės iešką pasiskelbė 47 vyrai ir 49 moterys.

Lietuviškojo „Piršlio“ skelbimai buvo gana sausi: pateikiama informacija apie lytį, amžių, užimamas pareigas ir algą ar turimą turtą, išsakomi pageidavimai dėl ieškomos antrosios pusės bruožų: *38 m. našlė nebiauri, turinti 1000 lit. ir tarnybą, nori susipažinti su vaikinu, našliu ar gyvenašliu nuo 30 iki 50 m. amž. Turtas nesvarbu*³⁷. Arba *Vidūt ūgio apskr. veido šatenas 35 mt. nevudęs turis žemės 3000 lt. vertės. Pensininkas, savanor. Vyt kryž. Kavalierius karo invalidas. Ieško draugės, valdininkės nuo 28 mt. Brunetė ar blondinė vidutinio ūgio turinčia 5000 lt.*³⁸

Nors skelbimai „Piršlio“ žurnale buvo itin lakoniški, kaip ir savaitraštyje „Diena“, pastebimas dėmesys išsilavinimui. Iš 86 skelbimų, 11 (10 vyrų ir 1 moters skelbtoje žinutėje) minimas išsilavinimo cenzas. Beje, žurnale pasitaiko vyrų skelbimų, kuriais siekiama per pažintį įgyti išsilavinimą: *Jaunas gražus vaikinys 20 metų amžiaus turiu turtą 30,000 lt. Baigęs 7 kl. Gimnazijos, pageidauju panelės kad turėtų tarnybą ar kapitalą kad galėtų man padėti baigti mokslą.*³⁹ Idomu tai, kad šiame laikraštyje, priešingai nei „Dienoje“, turto ceną daug dažniau mini moterys, o ne vyrai.

JAV lietuviai taip pat turėjo žurnalą pavadinimu „Piršlys“: *mėnesinis žurnalas dėl nevedusių* (redaktorius P. Piazzo), ėjusį kiek ankščiau – 1923–1924 m.

³⁵ *Diena...*, 1935, kovo 29, Nr. 21, p. 9.

³⁶ V. Kl., Ar reikalingas Piršlys?, *Piršlys*, 1934, vasario 26, Nr. 1, p. 2.

³⁷ *Piršlys*, 1934, vasario 26, Nr. 1, p. 3.

³⁸ Ten pat.

³⁹ Ten pat.

Žurnalas, leistas lietuvių *Social Aid Bureau* užsakymu, padėdavo Amerikos lietuviams bendrauti tarpusavyje svečioje šalyje⁴⁰. Pirmajame numeryje redakcija grindė žurnalo būtinybę: argumentavo ne tik piršlio pareigų nykimu, bet ir netolygiu lyčių pasiskirstymu⁴¹. Įdomu ir tai, kad pateikti skelbimą nieko nekainavo, bet buvo apmokestinami adresai, kuriais interesantai galėdavo rašyti patikusio skelbimo autoriui.

Beje, Jungtinių Amerikos Valstijų lietuviai nesidrovėdavo prie skelbimų dėti ir nuotraukų, nors Lietuvoje tai buvo ne tik nepriimta, bet ir be galo brangu. Skyrėsi ir skelbimų turinys, lakoniškos žinutės nekartojo šablono, būdingo Lietuvoje: *Esu Lietuvaite panelė 27 metų, bet išrodau ne daugiau 24, neperdaug aukšta ir neperžema. Mokslo esu apie 4 klasių gimnazijos ir baigusi bugalterijos kursas. Moku lietuvių, lenkų ir rusų kalbas. Apie gražumą nesigiriu, nes matysit mano paveikslą kopiją. Patikus prašau prisiųsti savo paveikslą ir tuomet galėsiu prirašyti platesnių žinių apie save ir visą savo biografiją aprašyti*⁴². Šio žurnalo skelbimai byloja, kad Amerikos lietuviai gyveno liberalesnėje ir turtingesnėje aplinkoje, daugiau rašyta apie pomėgius ir išvaizdą, o ne apie turimus turtais: *Lietuvė mergina, 18 metų senumo, linksmaus būdo ir gražiaus sudėjimo. Esu 5 pėdų aukščio. Myliu šokių ir muziką. Norėčiau susirašyti ir apsivesti su jaunu, gražiu vaikinu, kuris supranta šeimynišką gyvenimą ir nori linksmai gyventi*⁴³ arba: *Paieškau apsivedimui suaugusios mergaitės arba našlės. Geistina, kad turėtų sekančias ypatybes: gailingumą, meilę, linksmumą ir dailumą. Pagalvok, mergaitė, gal vienintelė laimė bildenasi į tavo duris; atidaryk duris ir leisk jai įkristi vidun. Tos svajonės, kurios lig šiolei tave suvylė, išsipildys. Aš esu gamtos tyrinėtojas ir išradėjas. Esu daug pasidarbavęs gamtos moksle ir keletą naujų išradimų padaręs. Panelės, kurios atsisauksite, prisiųskite ir savo paveikslą; neprisiuntusiomis paveikslu neduosiu atsakymo*⁴⁴.

Šiame žurnale buvo ir skiltis, į kurią dėti praėjusiam žurnalo numeryje spausdintų skelbimų, jau sudariusių santuoką ar suradusių antrąją pusę, numeriai. Remiantis šiais duomenimis galima teigti, kad vidutinė skelbimų „sėkmė“ siekė apie 11 %.

„Piršlys“ buvo skirtas ne padėti sau susirasti porą, bet atlikti ir pramoginę funkciją: jame buvo spausdinama nemažai linksmų istorijų, novelių, anekdotų, patarimų, kaip greičiau susirasti antrąją pusę ar tinkamai jai asistuoti. Žurnalas rengė *Miss Lietuvaite* rinkimus, kuriuose galėjo dalyvauti tik Jungtinių Amerikos Valstijų lietuvių.

Verta paminėti ir tai, kad lietuviai, gyvenę Jungtinėse Amerikos Valstijose, turėjo iš ties nemenką spaudos tinklą, tačiau iki Pirmojo pasaulinio karo

⁴⁰ *Piršlys: mėnesinis žurnalas dėl nevedusių*, Chicago, 1924, sausis, Nr. 1, p. 3.

⁴¹ Ten pat, p. 1.

⁴² Ten pat, p. 5.

⁴³ Ten pat, p. 8.

⁴⁴ Ten pat, 1924, gegužė, Nr. 5, p. 17.

pabaigos pažinčių ir vedybų skelbimų nerasta, nors smulkių skelbimų bei asmeninių žinučių buvo gausu jau pirmuosiuose stambiuose lietuvių laikraščiuose: „Gazietą lietuwiszka“ (1879–1880, Niujorkas), „Lietuviškas balsas“ (1885–1889, Niujorkas), „Vienybė lietuvininkų“ (1886–1920, Plimutas).

Visuomenė bei pažinčių ir vedybų skelbimai

Papročių istorijoje E. Fuksas pastebėjo, kad vestuvių skelbimais neretai būdavo maskuojami bandymai pasipelnyti arba siekiai aplink pirštą apsukti patiklius ir desperatiškai antrąją pusę sutikti siekiančius asmenis. Išties, skaitant skelbimus išsiskiria prierašai: *rimčiausiais ketinimais, rimtais tikslais, tikrai vedybom, vienas kitam patiksime – tikrai vesiu*, – o tai jau ima žadinti abejonę. Tačiau viename skelbime teigiama: *Trys mano draugai, „Dienos“ smulkiųjų skelbimų pagalba apsiavedė, taigi ir aš tuo noriu pasinaudoti – gal ir man laimė nusišypsos*⁴⁵. „Piršlio“ redakcija gyrėsi, neva jų padedamos susituokė bent 5 poros (t. y. apie 10 % pateikusių skelbimus asmenų)⁴⁶. Neretai specializuotuose tokių skelbimų skiltyse išspausdinamos ir gautos padėkos už padėtą surasti „meilę“. Vis dėlto skaitant kai kurias padėkas imta abejoti jų originalumu, nes jos panėšėjo į slaptas reklamas, kaip šioje *Žemaičių piršlio* skiltyje: *Gerbiamas Tamsta, Jaučiu pareigą padėkoti Tamstai už malonų ir gerą patarpininkavimą, susiėskant man tinkamą gyvenimo draugę. Ta proga turiu Tamstai prisipažinti, jog iš tiesų nesitikėjau ir nemaniau, kad taip greit į mano pasiskelbimą atsilieps Lietuvos merginos. Kaip ir Tamsta jau pats žinai, nes viskas buvo atliekama Tamstai tarpininkaujant gavau 367 pasiūlymus. Toks skaičius mūsų krašto skaisčių mergelių turėjo pagirtinos drąsos, atmesti bereikalingą drovumą ir kvailas tradicijas: atsiliiepti į šių laikų dvasiai geriausiai atitinkantį vyro pasipiršimą per laikraštį. Jų tarpe atsirado ir ta, kuri labiausiai atitiko mano reikalavimus ir su kuria dabar susižiedavęs savo ir jos vardu siunčiu tamstai širdingą dėkų. Su pagarba A. V., Šiauliai.*⁴⁷ Manau, kad 367 pasiūlymai apie kuriuos rašė A. V. iš Šiaulių, tikriausiai perdėtas skaičius: reikia prisiminti, kad leidinys taikė 1 Lt mokesčių už laiško persiuntimą, tad 367 Lt būtų buvusi nemenka suma, be to, ir skelbimas įdėtas vos prieš 3 savaites. Daug realesnis atsakymų kiekis minimas vėlesniame „Žemaičio“ numeryje, kuriame *Žemaičio piršlio* skyrelyje pasirodė informacija: **Gerb. „Valdininką“ pasiuntusį skelbimą, kuris tilpo 3 ir 4 numeriuose, bet pamiršusį nurodyti savo tikslų adresą, prašau pranešti, kad galėčiau prisiųsti laiškus, kurių jo vardu jau**

⁴⁵ *Diena...*, 1930, gruodžio 28, Nr. 51, p. 8.

⁴⁶ *Piršlys*, 1934, vasario 26, Nr. 1, p. 3.

⁴⁷ *Žemaitis*, 1930, sausio 26, Nr. 4, p. 6.

gauta 18.⁴⁸ Kitas pastebėtas ženklas – atsakymų į skelbimus nebūta tiek daug, kad pabodus kartoti skelbimą paskirta 100 Lt premija tam, kuris pastebės apibūdinimą atitinkančią moterį ir praneš *Pramoninku* pasivadinusiam skelbimo pateikėjui⁴⁹.

Dar vienas probleminis klausimas – kokią vietą visuomenėje užėmė šie skelbimai? – kilo kartkartėm pamačius priedašą: *konfidencialumą garantuosiu, visiškai konfidencialiai, laikysiu ypatingoj paslapyty*. Juk beveik visi skelbimai buvo anoniminiai, dažniausiai teikti įvairių dokumentų registracijos ar banknoto numeriai, kartais skelbimo kodas, kuriuo laikraščio ar žurnalo redakcija galėtų susisiekti su užsakovu, dar rečiau pasitaikydavo slapyvardžiais pasirašiusių asmenų, beje, gana originalių: *Five o'clock, Dul-du-dudelė, Nemezidė, Skandinavijafilas, Vyras su seksapiliu, Gaga, ABCD, Braškė* ir t. t. Vardu ir pavarde pasirašytų skelbimų pasitaikydavo retai, tiesa, ir skelbimų reikalavimai nurodydavo, kad pavardės rašyti nėra būtina⁵⁰.

Įdomu atkreipti dėmesį, kad daugiausia pažinčių ir vedybų skelbimų teikta į Kaune leistus leidinius, o periferijoje jų buvo itin reta. Pavyzdžiui, keturiuose didžiausiuose Šiaulių laikraščiuose „Šiaulių naujienos“, „Šiaulietis“, „Įdomus mūsų momentas“ ir „Šiaurės Lietuva“ neaptikta nė vieno tokio pobūdžio skelbimo. Panašiai ir Panevėžyje, Biržuose bei kituose didesniuose miestuose. Beje, pažinčių ir vedybų skelbimų gana gausiai pasitaikydavo Užnemunės spaudoje. Štai dienraštyje „Šešupės bangos“, leistame Marijampolėje, gana dažnai skelbta siekių susipažinti ar sudaryti santuoką, tačiau tikriausiai tam įtakos turėjusi šio regiono ekonominė ir socialinė specifika. Vis dėlto skelbimų skaičiumi aiškiai pirmavo laikinoji sostinė. Kaunas buvo ne tik daugiausiai gyventojų turintis miestas, bet ir žmonių traukos centras, į kurį atvykdavo daug jaunų, dar šeimos nesukūrusių studentų ir darbininkų, be to, šiame mieste telkėsi daugiausia spaudos centrų bei spausdinta periodika, skirta visos šalies skaitytojams.

Taigi, kas buvo šių skelbimų autoriai ir adresatai? Viename „Kino“ numerių *Norime susipažinti* skyrelio įžangoje prasitariama, kad žurnalo redakcija sulaukusi kritikos iš „Lietuvos žinių“ redakcijos dėl patarnavimo žemosioms miestiečių aistroms.⁵¹ Kitame numeryje žurnalo redakcija vėl ginasi „Lietuvos žinių“ kritikos, tik šiuo atveju tiesiog nurodo „Lietuvos žinioms“ priklausantį savitrašį „Diena“, kuriame susipažinimo ir vedybų skiltis buvo viena didžiausių lietuviškoje spaudoje⁵². Iš skelbimų galima spėti, kad užsakovai (jei nemelavo) daugiausia buvę vyrai, dažniausiai vidurinėsios miestiečių klasės atstovai: amatininkai, smulkūs verslininkai, valdininkai.

⁴⁸ Ten pat, 1930, vasario 2, Nr. 5, p. 6.

⁴⁹ *Žemaitis*, 1930, vasario 1, Nr. 6, p. 6.

⁵⁰ *Kinas...*, 1935, sausis, Nr. 1 (3), p. 15.

⁵¹ Ten pat, p. 13.

⁵² Ten pat, 1935 m. sausis Nr. 2 (4), p. 15.

Moterys dažniausiai prisistatydavo kaip ūkininkaitės arba našlės, nors būdavo ir išimčių. *Rimtas 23 metų kalinys, greit išeinąs į laisvę, nori susipažinti vedybų tikslu su panelėmis*⁵³ arba *Sveika, nešpėtna, savistovi, turtinga panelė dvarininkė nori susipažinti vedybų tikslu su jaunikiiais. Pageidaujama baigusią universitetą turinčių tarnybą, lenkiškai kalbančių, blaivių, sveikų, aukšto ūgio, nešpėtnų ir nesenesnių 32 m.*⁵⁴

Šių skelbimų gajumą Lietuvos visuomenėje liudija ir kuriami juokai, pavyzdžiui, viename Kauno dramos teatro rankraštinio humoristinio laikraščio „Artūras“ numeryje išspausdintas toks „skelbimas“: *Vienas dramos artistas ieško sau panelės, su sąlyga, kad nebūtų aukštesnė už jį*⁵⁵. O 1931 m. balandžio 12 d. „Dienos naujienose“ humoristinis eilėraštis smerkia santuokos partnerio paieškas per skelbimus:

Ar vaikėzas, ar suaugęs
Dabar kožnas ieško draugės.
Rašo laikraščio skelbimą –
Už savaitės draugą ima

Turiu tūkstantinę kraičio
Už tavęs tikrai aš eičiau...
Dabar žiūriu aš per langus
Kas toksai bus mano brangus?

Jeigu norit esu jaunas,
Žodžiu – vyras nebrokeaunas:
Jei rimtumas jums patinka
Kas geriau už valdininką?

Nebevaikštau aš į kinus...
Mano būdas kaip šilkinis
Esu nevisai taip plona
Dievas skyrė būti žmona.

Aš protingas, talentingas,
Sveikas, diktas, raumeningas,
Gaunu trimečius ir priedus
Mylimoji, veiskim žiedus!

Tu, sakai, turi gitarą –
Kaip būtų gyventi gera!
Daugel metų aš svajoju,
Kaip sukurti šitą rojų.

Mėgstu moterį ir švarą,
Turiu lovą ir gitarą,
Negeriu, kortom nelošiu
Pamylėsi – nepraloši.

Žodžiu, kas daugiau išmano
Jau šeimyniškai gyvena.
Na, dabar kožna Agnieška
Vyrą per gazietas ieško.⁵⁶

Hipotezę, kad didžiausią pažinčių ir vedybų skelbimų auditoriją sudarė darbininkai, pagrįstų tai, jog anksčiausiai daug šių skelbimų pasirodė Rygos lietuvių spaudoje, o būtent čia telkėsi didžiausia dalis lietuvių darbininkijos⁵⁷.

⁵³ *Diena...*, 1939, birželio 18, Nr. 28, p. 9.

⁵⁴ *Ten pat*, 1939, balandžio 2, Nr. 14, p. 10.

⁵⁵ *Artūras*, Kaunas, 1924, kovo 4, Nr. 3, p. 3.

⁵⁶ *Dienos naujienos*, 1931, balandžio 13, p. 2.

⁵⁷ E. Aleksandravičius, A. Kulakauskas, *Carų valdžioje: Lietuva XIX amžiuje*, Vilnius, 1996.

Štai jau 1910 m. sausio 23 d. Rygos naujienų penktajame numeryje (savaitraštis pradėtas leisti 1909 m. lapkričio 29 d.) pasirodė du skelbimai: *40 metų amžiaus, lėto būdo, blaivus, turįs turto apie 80 000 rublių, nori vesti žmoną lietuvaitę, mergyną arba našlę, nesenesnę 35 metų. Geistina gera ir išmintinga šeiminkė, turinti apie 1000 rublių kraičio ir 37 metų. lietuvis, krautuvis savininkas, malonėtų susipažinti su lietuvaitė, nejaunesnę 25 metų, baigusi vidutinį mokslą, geistina taip-gi kad turėtų bent kokį kapitalą.*⁵⁸ Mažajoje Lietuvoje, kur spauda pasirodė daug anksčiau nei Lietuvoje ar Latvijoje, o ekonominis išsivystymas aukštesnis, skelbimų santuokai sudaryti ar susipažinti pavyko aptikti tik 1924 m. „Naujajame Tilžės keleivyje“: *Wiens 50 metų senas ūkininkas jieško apyjaunę mergelę arba našlę pažinti idant galima būtų meliaus apsimesti arba ant lauko už tokios makles ištekėti. Kreipties reikia su aprašymais į „Keleivio“ spaustuve po antrašu Bro.*⁵⁹

Šie skelbimai taip pat rodo, kad santuoka ir šeima Pirmojoje Lietuvos Respublikoje buvo svarbus visuomenės elementas. Tai dažnai atsispindi ir sentimentaliuose skelbimuose: *Pasauly svarbu turtas. Beturtis niekam nepageidaujamas, nors kilnią sielą ir šviesų protą turėtų. Esu iš tų nelaimingųjų tarpo, norėčiau apsivesti. Pageidauju: mokytojos. Grožis, amžius nesvarbu. Kuri sutiktumėt, atsiliepkit. Būsiu dėkingas iki mirties.*⁶⁰ Kitas santuokos kūrimo aspektas pastebimas šiame skelbime – finansiniai / verslo interesai. Išties pažinčių ir vedybų skelbimuose gausu net ir neužslėpto finansinio naudos siekimo, pavyzdžiui: *PRIIMSIU žentū agronomą*⁶¹ arba *Rašykite jaunai, gražiai, rimtai turinčiai pavyzdinę ūkį merguželei, Pirmenybė agronomams*⁶². Savo skelbimo ir vedybų tikslą kartais paaiškina ir pats skelbimo užsakovas: *Tikslas pirkti dvarą su jame esančia pelninga pramonės įmone*⁶³ arba [...] *ieško rimtos gyvenimo draugės šiek tiek pasiturinčios, noriu įsigyti savo mašiną*⁶⁴, arba *JAUNAS lakūnas ves panelę, kuri suteiktų paramą įsigyti nuosavą lėktuvą*⁶⁵.

Be pažinčių skelbimo skyrelių veidavo ir vedybų biurai. Daug informacijos apie juos aptikti nepavyko, bet buvo aiškiai matyti, kad neapsėdavo be jų, kadangi savo reklamas dėdavo būtent į juos: *Vaikinai ir našliai, kurie kreipsitės per Liekio Biurą vedybų tikslu tuojau atvykite asmeniškai pas mane išpiršiu kiekvienam po gražią panelę turinčia gerą kraiti arba gera ūkį nuo 1 iki 100 ha žemės su gerais trobesiais. Papilė, Liekio biuras.*⁶⁶

⁵⁸ *Rygos naujienos: visuomenės, literatūros, politikos ir ekonomijos laikraštis*, Ryga, 1909–1915 m.

⁵⁹ *Naujasis Tilžės keleivis*, Tilžė, 1924, gegužės 14.

⁶⁰ Ten pat, 1939, vasario 26, Nr. 9, p. 9.

⁶¹ Ten pat, 1935, rugpjūčio 25 d., Nr. 34, p. 10.

⁶² Ten pat, 1939, gegužės 3, Nr. 11, p. 10.

⁶³ Ten pat, 1939, gegužės 14, Nr. 20, p. 9.

⁶⁴ Ten pat, 1939, gegužės 28, Nr. 21, p. 9.

⁶⁵ Ten pat, 1937, gegužės 30, Nr. 22, p. 11.

⁶⁶ *Diena...*, 1939, rugsėjo 30, Nr. 42, p. 7.

Apibendrinimas

Anot E. Fukso, Lietuva pavėlavo į pažinčių ir vedybų skelbimų bumą, bet skelbimų skaičius tarpukariu rodo, kad bent jau šiuo laikotarpiu buvo gana įprasta taip ieškoti partnerio santuokai. Galima spėlioti, jog savo spaudą iki nepriklausomybės atgavimo lietuviai buvo paskyrę tautiniam atgimimui. Žinoma, reikia atkreipti dėmesį ir į minėtąjį dažnai nurodomą šių skelbimų adresatą – buržuazijos ir proletariato atstovus, o šie sluoksniai kiek greičiau gausėti pradėjo tik po Lietuvos nepriklausomybės. Pašaipios pastabos apie šį susipažinimo būdą galėtų rodyti, kad tai buvęs žemesniųjų sluoksnių gyventojų pamėgtas būdas arba bent tokia viešoji nuomonė apie jį buvo sudaryta. Tačiau tam prieštarautų skelbimų pateikėjų savęs apibūdinimas – gana dažnai galima sutikti vidurinėsios klasės ir pasiturinčių asmenų.

Šio tipo skelbimai taip pat rodo požiūrį į šeimą kaip į pagrindinę visuomenės ląstelę – būvis santuokoje buvo suvokiamas kaip geriausias, o sudaryti santuoką – būtina ir reikšminga. Santuoka laikyta ir galima finansinės padėties pagerinimo galimybe, nors, žinoma, pasitaikydavo ir tokių skelbimų, kurie nurodydavo būtiną emocinį pagrindimą šeimai kurti.

Labai svarbu atkreipti dėmesį, kad dar buvo jaučiamas gajus agrarinės visuomenės kultūros palikimas, kai santuoka suprantama kaip finansinis aktas (tokį palikimą sunkiau įžvelgti Amerikos lietuvių spaudoje skelbtuose skelbimuose), tačiau kartu matyti ir modernybės ženklų: vis daugiau dėmesio skiriama išsilavinimo cenzui, tiek vyrų, tiek moterų inteligentiškumui. Vis dėlto didelė konservatyvių skelbimų dalis rodo lietuvius kaip praktiško ir „ūkiško“ būdo žmones.

Kristina PETRAUSKĖ

EVERY AGNIEŠKA SEARCHES FOR A HUSBAND IN A NEWSPAPER: LITHUANIAN DATING AND MARRIAGE ADVERTISEMENTS BETWEEN WORLD WARS

Summary

This article analyses Lithuanian dating and marriage advertisements published during the interwar period. Even though these advertisements may not seem the most important sources in revealing social relationship during the interwar period in Lithuania, their originality and sincerity reveal human relationship very well. Dating and marriage advertisements may seem to be a recent phenomenon; however, Eduard Fuchs in his book *History of Customs* claims that advertisements of this kind can be found since the middle of the 17th century, while in the 19th century such advertisements appeared in all European-culture countries. In Lithuania, first dating and marriage advertisements appeared only after regaining independence in 1918 (single advertisements in Lithuanian press can be found only

in the press of Lithuanians in Riga). However, as this research has revealed, both in independent Lithuania and among the world Lithuanians, dating and marriage advertisements were a popular way of getting acquainted and create a family between two World Wars.

This article focuses on the information behind the advertisements: in addition to social relationship, priority values and personal qualities are analysed, the attitude of Lithuanians towards marriage, and the attitude of the society towards the search of a partner using the press.

Keywords: Dating Ads, Press, Social Relationships, Lithuania in 1918–1940.